

Kurucusu:
Dr. Mehmet Ali UZ

Yayın Kurulu:
Dr. Mehmet Ali UZ
Prof. Dr. Saim SAKAOĞLU
Hasan YAŞAR
Ahmet ÇELİK
Ali İŞİK
Av. Serdar CEYLAN

CİLT: 24 • SAYI: 10
16 Nisan 2025 ÇARŞAMBA

KADEMİK

Sayfalar

Merhaba

f /akademiksayfalar

www.merhabahaber.com

KONYA VAKIF ESERLERİ

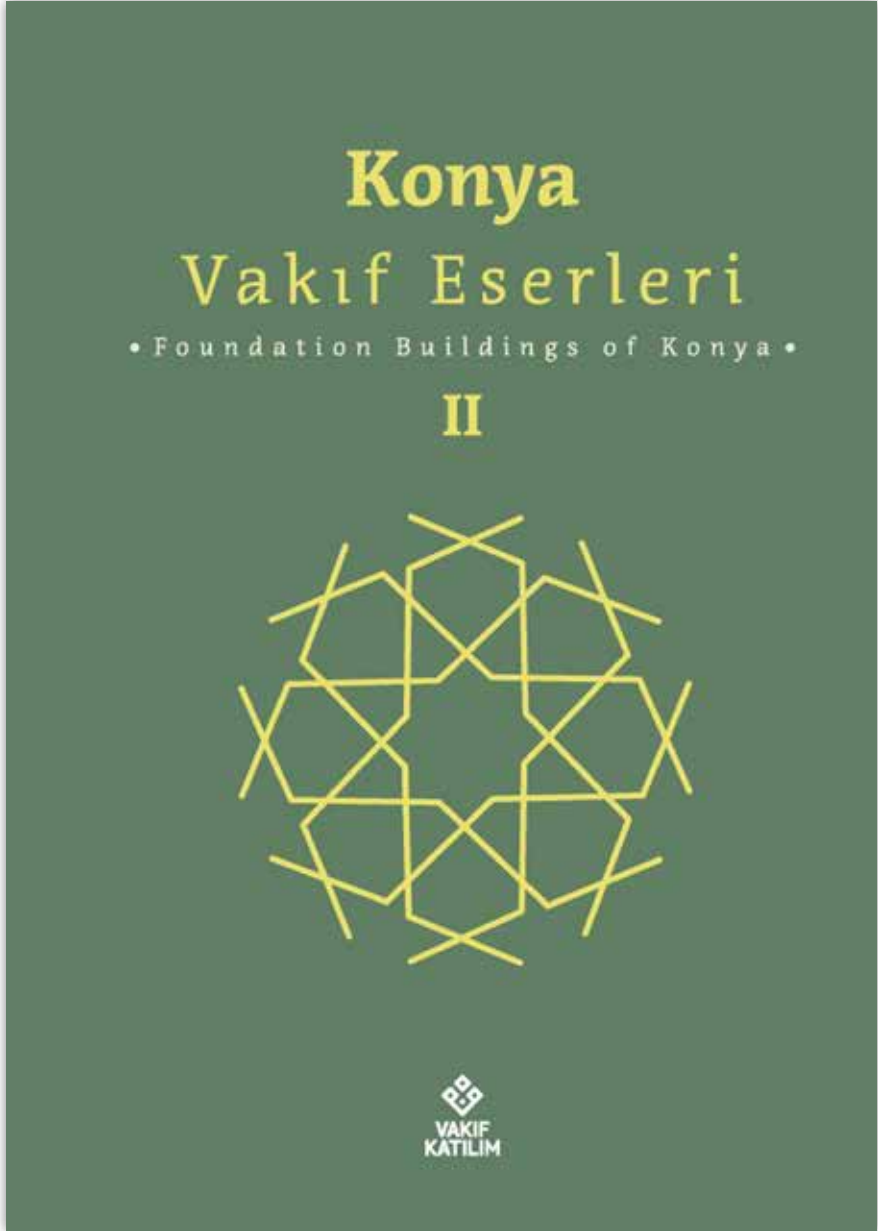
Konya'yla ilgili o kadar güzel kitaplar yayımlanıyor ki medyayı yakinen takip etmemize rağmen çoğundan habermiz bile olmuyor. Şehrimizle ilgili son yayımlanan kitaplardan biri de Vakıf Katılım'ın bir kültür hizmeti olarak okuyucularıyla buluştu. Kasım 2024 tarihinde yayımlanan "Konya Vakıf Eserleri" adlı kitap iki ciltten oluşuyor. Birinci cildi 485 sayfa, ikinci cildi 327 sayfadan oluşan kitabın proje editörü Fatih Ketancı, editörü E. Şule Demirtaş, sanat yönetmeni Mustafa Özdemir, tasarım uygulama Mustafa Özdemir ve Ali Şenocak, İngilizce çeviri A. Tunç Demirtaş, son okuma Sevgi Korkut'tur. Kitapta bulunan bölümler Ali Boran, Hasan Bahar, Tolga Bozkurt, Razan Aykaç, Erdal Elmas, Naci Bakırcı, Mehmet Mutlu, Burhan Öztürk ve Sema Şentürk tarafından hazırlanmıştır. Kitapta yer alan fotoğraflar ise Mirkan Tunç, Ekrem Serdar ve İbrahim Gedik tarafından çekilmiştir. Bir ekip çalışması olan ki-

tabın saha çalışmaları sırasında ise Mustafa Aksoy ve Bedir Güneş saha koordinatörü olarak görev yapmıştır.

Konya ve ilçelerindeki vakıf eserlerini güncel bilgi ve fotoğraflarla biraraya getiren iki ciltlik kitap, Vakıf Katılım tarafından bu konuda yayımlanan serinin ikinci kitabıdır. "Hatay İli Vakıf Eserleri" serinin yayımlanan ilk kitabıdır. Her iki kitap da basılı olarak okuyucuların istifadesine sunulduğu gibi kurumun internet sitesine PDF olarak da koyulmuştur. Kitapları dijital arşiv için PDF formatında indirmek mümkündür. Faaliyete başladığı günden bu yana kültür-sanat projelerine destek olan Vakıf Katılım vakıf eserlerinin bulunduğu diğer şehirlerle ilgili kitapları da gelecek yıllarda yayımlamayı planlamaktadır. Alanında önemli bir boşluğu dolduran "Konya Vakıf Eserleri" kitabı gerek muhteva olarak gerekse görsel olarak bir prestij eserdir. Kitabın birinci cildinde Takdim, Konya Tarihi, Karatay Mev-

Ahmet KUŞ

lâna Külliyesi, Camiler, ikinci cildinde ise Külliyeler, Eğitim Yapıları, Türbeler, Su Yapıları, Ticari Yapılar, Sivil Mimari, Değerlendirme ve Sonuç, Kaynakça bölümleri bulunmaktadır.

Vakıf Katılım Genel Müdürü Mehmet Ali Akben kitabın takdim yazısında Konya'daki vakıf eserleriyle ilgili olarak şu sözleri

ifade etmiştir; "Konya'nın bu büyüleyici gelişim serüveninde vakıfların vefa ve emanet bilinci manevi ve mimari zenginlikle bütünleşmiştir. Vakıflar, şehrin kalbine adeta nakış gibi işlenmiş, şehrin insanıyla bütünleşmiş ve tam kalbinde yaşayan eserlerle günümüze uzanan bir mirasın hayat bulmasına öncülük etmiştir. Her bir taş, her bir kubbe, her bir minare vakıf me-

deniyetinin sahip olduğu derin hikâyeri ve ruhanî derinliğı yansıtır. Konya'nın ruhunu tüm ihtişamıyla sergileyen bu mimari şaheserler, şehrin geçmişinden aldığı ilham verici mirası vakıf kültürünün hazinesiyle geleceğe bir köprü kurarak aktarır. Bizler de Vakıf Katılım olarak bu mirasın paha biçilmez değerinin farkındayız ve bu emanetleri kültürel mirasımızın en nadide nüveleri olarak değerlendiriyoruz. Bu mirasın en layık şekilde korunması, anlatılması, fotoğraflandı-

rılmasını ve unutulmayacak bir hatıra, ajanda olarak kalması sorumluluğunu tıpkı vakıf ruhunun bizlere öğrettiğı bilinçle ulvi bir görev addediyoruz.” Mehmet Ali Bey'in de ifade ettiğı gibi Konya; Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı dönemlerinden günümüze intikal eden vakıf eserlerini koruyup kollayarak bu konuda Cumhuriyet Dönemi'nde de üzerine düzen görevi ziyadesiyle yerine getirmiştir. Dünya baki olduğu sürece de bu ulvi görevi yerine getirmeye devam edecektir.

Vakıf kelimesi, bir malın mâliki tarafından dinî, içtimaî ve hayrî bir gayeye ebediyen tahsisi şeklinde özetlenebilecek hukukî bir işlemle kurulan ve İslam medeniyetinin önemli unsurlarından birini teşkil eden hayır müessesesini ifade eder. Konyalıların çoğunluğu vakıflar konusunda çok hassastır. Özellikle gayrimenkul satın alacakları zaman arazinin daha önce vakıf olup olmadığını araştırırlar, şayet geçmişte vakıf ise orayı almadan vazgeçerler. Konya’da yıllardan beri vakıflar konusunda

müthiş bir hassasiyet vardır. Konyalıların çoğunluğu vakıf malını bilerek alıp satanların iflah olmayacaklarına inanırlar. Vakıf malını alıp satanların, vakıf malını gaspedenlerin maddi ve manevi zarara uğrayacağını düşünen halk bu işten gelecek nesillerin de zarar göreceğine inanmaktadır. Konyalıları vakıf eserlerinin hangi gaye için vakfedildiyse o amaç için kullanılması gerektiğinin bilincindedir. Konya’da vakıf eserleri konusunda yıllardan beri devam eden bu hassasiyet inşallah diğer şehirlerimize de örnek teşkil eder.

Karamanoğlu Alâeddin Bey 1386 yılında Silişke’yi fethetmesinden sonra elde ettiği ganimetlerle Mevlâna Türbesi’nin on altı dilimli gövde ve külahı ile çini kaplamalarını yaptırmıştır. Türbenin dilimli gövde ve külahı Akşehir’de bulunan Seyid Mahmud Hayrani Türbesi’nin çini mozaik kaplı gövdesi ve külahıyla benzerlik gösterdiği için Abdullah oğlu Ahmed’in yapmış olabileceği düşünülmektedir.

Mevlâna Türbesi Osmanlılar döneminde de pek çok defa onarım geçirmiştir. Türbenin iç mekânında fil ayakları ve kubbesi, güney duvarında yer alan kalem işi süslemeleri II. Bayezid döneminde Halepli Mehmed oğlu Mevlevî Abdurrahman’a yaptırılmıştır.

Güney duvarda yer alan kitabenin son iki satırı deprem nedeniyle bilinmeyen bir tarihte yıkıldığı için bu süslemelerin tarihi tam olarak belirlenememiştir. 2018 yılında Müze Müdürlüğü tarafından yapılan restorasyon çalışmalarında kubbede bir madalyon içerisinde bulunan kalem işi süslemelerin 1758 yılında Kayserili Nakkaş Mevlevî Hacı Derviş Osman tarafından yenilendiğini belirten bir kitâbe ile karışılmıştır. Yıpranmış olan kalem işi süslemeler 260 yıl sonra Nakkaş Semih İrteş ve ekibi tarafından raspanmış, II. Bayezid döneminin orijinal kalem işi süslemeleri ve ilk kez gördüğümüz, Konya ile alakalı olduğunu düşündüğümüz altı adet minyatürlü duvar süslemesi yeniden tamir edilerek restorasyonu gerçekleştirilmiştir.

Karamanoğlu Alâeddin Bey had the sixteen-segmented body and cone and tile coverings of Mevlâna Tomb made with the spoils he acquired after his conquest of Silişke in 1386. It is thought that Abdullah’s son Ahmed may have built it, as the segmented body and cone of the tomb are similar to the tile mosaic-covered body and cone of Seyid Mahmud Hayrani Tomb in Akşehir.

Mevlâna Tomb was repaired many times during the Ottoman period. The elephant feet and dome in the interior of the tomb and the hand-carved decorations on the south wall were built by Mevlevî Abdurrahman, son of Mehmed of Aleppo, during the reign of Bayezid II.

Since the last two lines of the inscription on the south wall were destroyed on an unknown date due to an earthquake, the exact date of these decorations cannot be determined. During the restoration works carried out by the Museum Directorate in 2018, an inscription was found stating that the hand-carved decorations in a medallion on the dome were renewed by Nakkaş Mevlevî Hacı Derviş Osman from Kayseri in 1758. The worn hand-carved decorations were scraped 260 years later by Nakkaş Semih İrteş and his team, and the original hand-carved decorations of the Bayezid II period and six miniature wall decorations that we saw for the first time and thought to be related to Konya, were repaired and restored.

İç Kale, Konya şehrinin ortasında, Aİleddin Tepesi denilen hiyık üzerinde yer almaktadır. Dođudan batıya 330 m, kuzeyden gűneye 450 m uzunluğundur. 20 m yüksekliğe oval bir plan göstermektedir. Etrafını içi su dolu hendek surlamaktadır.

Konya İç Kalası'nda yapılan kazılar sonrasında kale tarihinin MÖ 2000'e kadar dayandığı tespit edilmiştir. Burada MÖ VIII- IX. yüzyıllarda da yerleşme görűlmektedir. Kazılar neticesinde Frig, Helenistik, Roma, Bizans ve Selçuklu dönemine ait katmanlar ortaya çıkmıştır.

The citadel is located on the mound called Aİleddin Hill in the middle of the city of Konya and is 330 m long from east to west, 450 m long from north to south, and shows an oval plan with a height of 20 m. It is surrounded by a moat filled with water.

As a result of the excavations carried out in Konya Citidel, it has been determined that the history of the castle dates back to 2000 BC. Here settlements dating back to the 8-9th century BC are also seen in the centuries. As a result of the excavations, layers from the Phrygian, Hellenistic, Roman, Byzantine and Seljukian periods were revealed.

“Konya Vakıf Eserleri” kitabı inşallah toplumda vakıf eserleri konusunda var olan hassasiyetin daha da artmasına vesile olur. Prestij kitabı yayıncılığı konusunda bir hayli tecrűbemiz olduğu için bu işin araştırma safhasından, fotoğraf çekiminden matbaa sürecine kadar ne kadar zor bir iş olduğunun farkındayız. Bugűne kadar yayınladığımız ya da yayın kurulunda olduğumuz kitapların hazırlık sürecinde yaşadıklarımızı yaz-

sak sayfalar dolusu bir kitapçık ortaya çıkar. Konya ve ilçelerindeki vakıf eserleriyle ilgili bir külliyat hacminde olan “Konya Vakıf Eserleri” kitabının kültür-sanat dünyamız için hayırlara vesile olmasını temenni ediyoruz. Başta bu işin maddi ve manevi külfetini üstlenen Vakıf Katılım olmak üzere kitabın hazırlanmasında emeği geçenleri tebrik ediyor, bundan sonraki çalışmalarında başarılar diliyoruz. Ayrıca kitabı bize de ulaştıran Vakıf Katılım yetkililerine de en içten şükranlarımızı sunuyoruz.

SON DEVİR KONYA ÜLEMASI - 2

Mahmut SURAL
Hazırlayan: Ahmet ÇELİK

ENİS EFENDİ HOCA

Konya Merkez vaizlerinden-
di. Gür altında zeki ve insanı
donduran hâkimane bakışlara
sahip nafiz gözlü, esmer tenli,
kırçıl ve gür sakallı, ufak tefek
yapılı bir zat idi.

Giyimine kuşamına pek
ehemmiyet vermez, fakat temiz
giyinirdi.

Son derece pervasız ve me-
denî cesaret sahibi, yaman bir
sigara ve kahve tiryakisi idi. Bi-
zim dükkâna, en az
haftanın iki gü-
nünde uğrar,
bir elin de
kallavi fin-
can içinde
kahve,
bir elin-
de sigara
keyifli
keyifi:

- Ca-
n ı m ,
şunlar da
zevkli şey-
ler. Bizim
meslektaşlar
sigara içiyorum
diye bana kızarlar ya, sen onlara
bakma. Onlara cennetin yedi
kapısını tutsalar, ben sekizinci-
den yine içeri girerim, derdi.

Tok ve erkek bir sesi vardı. O
küçücük adamdan o ses nasıl çı-
kardı, hayret ederdiniz. Bütün
icaplarıyla, iyi bir hatip idi. Kür-

süde, arslanlar gibi kükrer, ken-
dince, meslektaşlarıyla davalı
olduğu konuları pek güzel mü-
dafa ederdi. İلمي hüviyetini ve
hitabet kabiliyetini herkes tes-
lim eder ve saygı gösterirlerdi.
Muhafazakârdı ve onun yılmaz
bir müdafi idi.

Ben o zamanlarda on, on iki
yaşlarında falandım. Kafama,
hâşa: “Allah’ın nereden gelmiş
olduğu” gibi bir soru takılmıştı,
bunu da babama sormuştum.
Rahmetli babam ne bilsin?

- Höt ülen, o nasıl lâf, dedi
Ama anlaşılın, onun kafası-
nı da bozmuştum.

Bir gün merhum Enis
Efendi Hoca yine dük-
kâna gelmişti. Babam
bir yönünü denk geti-
rerek ve beni işaret
ederek :

- Çocuğun kafasına
böyle bir şey gelmiş,
ne cevap vereceğimi şa-
şırdım, dedi ve meseleyi
anlattı.

Hoca merhum beni dik-
katle süzerek:

- Hay oğlum, zeki çocuksun,
lâkin pek erken pek erken bun-
lar, dedi ve ilâve etti:

- Bu anlatılmaz, anlanır, iç-
ten duyulur. Bir gün gelecek
kudret ve azamet sahibi Ha-
lik’in, bir yerden gelmek, biri ta-
rafından doğurulmak veya ya-
pılmak gibi şeylerden ne kadar

münezzeh olduğunu anlayacak, idrak edeceksin. Şimdilik böyle şeylerle meşgul olma.

Zamanı geldi ve ben, hamdolsun bu idrake kavuştum, fakat Enis Efendi Hoca Hakk'ın rahmetine kavuşmuş bulundu.

Ümidim o yoldadır ki birinciden yedinciye kadar değilse bile, sekizinci kapıdan cennete girmiştir.

HACI İSA EFENDİ (BOLAY)

Din bilim adamlarımızın belli başlılarından biri de o idi. Kendilerini küçük yaşlarımdan beri tanırım. Bir müddet ticaretle de meşgul olduğunu hayal meyal hatırlarım. Sanırım ki 1930 yıllarındaki Dünya İktisadi buhranında ticareti terk etme zorunda kalmıştı. Babamın yakın yakın dostlarından. Bu dostluk onları hac yollarında da beraber bulundurmıştu.

Rahmetli pek tertipli, pek temiz giyimli kuşamlı idi. Bembeviz sakalı yakışıklı yüzüne ayrı bir güzellik katardı. Konya Merkez vaizlerindendi. Herkes tarafından teslim olunan ilmi iktidarına rağmen natıkası azdı ve hitabette mühim bir rolü olan ses ton ve jestlerden mahrum idi. Hususi sohbetleri daha çeşnili ve zevkli olurdu. Pek müş-

külpesent ve muhafazakardı.

Eser verip vermediğini bilmiyorum, sadece "Hac Rehberi" adlı bir eseri vardır.

İleride kendilerinden de bahsedeceğim merhum Müftü Hacı Ali Efendinin müftülüğü zamanında, müftülük hademesi Veli Efendi adında, nekrelere bir zat var idi. Medreseye falan devam etmiş, fakat arka kapılardan icazet almışlardandı.

Bir gün Hacı İsa Efendi Müftülüğe gelir; Hacı Ali Efendi ile sohbet ederlerken, bir aralık Veli efendiye takılmak ister ve der ki:

- Efendim, Veli Efendi'yi size şikâyet edeceğim. Bakıyorum da, ne benim vaazlarımı, ne de diğer vaizleri dinlemiyor.

Hacı Ali Efendi de der ki:

- E f e n d i m ,
-kendi devirlerinin büyük hocalarının adlarını sayarak - Veli Efendi, Yalvaçlı Hoca gibi, Müfti Ali Efendi gibi, Sivaslı Hoca gibi âlim kimseleri dinlemiş adamdır. Sizi, beni beğenir de, dinler mi hiç?

O zamana kadar bir kenarda sessiz sessiz oturan Veli Efendi doğrulur ve:

- Pek doğru söyledin, pek doğru söyledin der, gülüşürler.

Şakaları da böyle nezih idi, sohbetlerine doyum olmazdı.

Babam sık sık yemeğe dâvet ederdi. Hoca Efendi kabul eder-

se, benimle eše dosta gönderir, o gün bizim ve manevi hazlarla dolar taşardı.

Temiz gelmiş, afif ve faal bir ömür sürmüş ve temizlikle Hakk'ın huzuruna çıkmıştır.

Mevlâ cümlesinin taksiratını af buyursun ve rahmetini esir-gemesin.

POSTALCI ZADE HACI ABDURRAHİM EFENDİ (ŞEYHÜLKURRA)

Son derece saf, temiz yürekli, güzel ahlak sahibi bir Efendi insandı. Kendilerini, 1927 yılında, Kapı Câmii'nde, ikinci namazlarından sonra okunmak üzere tertiplenen Ramazan ayına mahsus mukabele grubunun baş hafızlığından tanıdım. Bana şimdi ipek gibi tatlı gelen o ele geçmez geçmiş günleri ve kürsi arkadaşlarımı hayırla yâd etmek

için, o yılın mukabele grubunda-ki hafızların adlarını önceden kaydetmeme müsaade ediniz.

- Baş hafız, Hacı Abdürrahim Efendi, sırasıyla,

- Sultan Selim Câmiinin imamı Hafız Şükrü Efendi,

- Aziziye Câmiinin imamı Yağcı zade Hacı Mustafa Efendi,

- Adliye başkâtipliğinden emekli Hafız Naci Efendi,

- “Vesbitçi hoca” namıyla maruf Hacı Hafız Mehmet Efendi,

- Sedirlerli Hafız Kasım Efendi,

- Şimdi manifaturacı ve Kınacı sokağının başında bulunan Hatuniye Camiinin imamı Hafız Ali Efendi,

- Şimdi Avukat Hafız Nuri Pişkin Bey,

- Ben,

- Hafız Zekâi...

Gurubumuzu teşkil edenler bunlardı.

İçlerinde en gençleri Nuri Pişkin ile bendim ki yaşlarımız 13-14 arasında idi.

Bu gruptan, Hacı Abdürrahim Efendi, Şükrü Efendi, Yağcı zade, Vesbitçi hoca, Kasım Efendi, hep Allah'ın rahmetine kavuşmuşlar, kalanlarımızın da ecele ahbablığı ziyadeleşmiş bulunmaktadır.

Allah gidenlere rahmet, kalanlara hayırlı ve uzun ömürler ihsan eylesin.

İşte bu mukabele gurubunun baş hafızlığından tanıdığım, Şeyhülkurra Postalcı zade Hacı Abdürrahim Efendi, kıraat ilminin bütün inceliklerine vakıf ve yanılmaz bir hafızdı. Tahsilini

İstanbul'da yapmış ve yine orada, kıraat ilminin ihtilafı konularında birçok risâleler neşrederek dikkati çekmiş ve Şeyhülkurralık unvanını almıştır. Kur'an-ı Kerim'i o kendine has üslubu ile pek güzel okurdu ve yanılmak bilmezdi.

Uzun boylu, gür sakallı, daima siyah cübbe giyen halim selim bir insandı.

Uzun zaman Kapı Câmînin hitabetinde bulunmuştur.

Pek saftı ve kendine göre milliyetçi bir ruha sahipti. Milliyetçiliğine ve saflığına dair iki örnek vereyim.

Rahmetli hocanın şimdiki Et Kombinasının biraz ta ilerisinde "Tavukçular" denilen mevkiye bir bağı vardı. Bu bağındaki bir iki dönümlük tarlasını eker dikerdi. Bir mevsimde, hocanın tarlasına kargalar, kümesine de sansarlar musallat olurlar Hoca ne yapsın? Bir hutbesini bu konuya tahsis etmiş ve cemaate hitap etmişti :

- Ey cemaat, kargalar muzır hayvanlardır, katli câizdir Nerede bulursanız öldürünüz. Sansarlar da öyledir, sinsi hınzırlar. Bunların katli câizdir. Gebertin, hiç çekinmeyin...

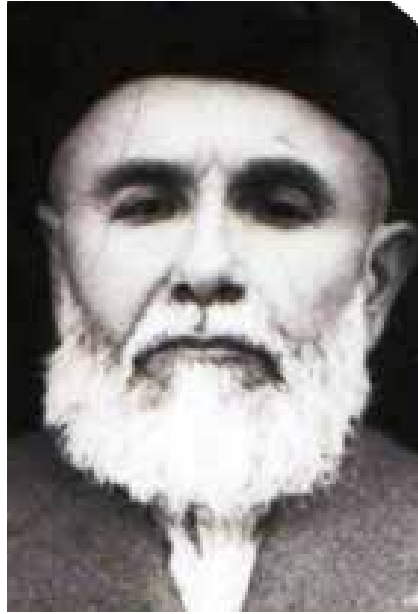
Bu gibi saflıkları yüzünden, Kapı camiinden alınıp, kendi mahallesindeki bir câmiye nakl olunmuştur.

Tecvid kuralında "teshil" diye bir bahis vardır. Kur'an-ı Kerimin bazı ayetlerindeki mahdut bazı kelimeler, yazıldığı gibi değil de, o kelimelere mahsus bir sesle okunacağını anlatır. Bir gün hoca Efendi talebelerine bu bahsi izah ve tatbik ediyordu. Ben de dinliyordum. Bir aralık

şöyle dedi:

- Araplar sadece kendi lisanelerinin zengin olduğunu iddia ederler. Doğrudur, ama bizim Türkçemiz de zengin. Bizim lisanelimizde "teshil" yok mu? Halka simit satanları hiç duymadınız mı? Onlar halka satarlarken ne derler? "Gevreciiiiik, halkaaalarrr"

BÜYÜK ÂLİM, MUTASAVVİF VE MÜRŞİD FAHRİ EFENDİ (KULU)

Orta boylu, kırçıl sakallı, son derece nüfuzu nazara sahip kâmil bir insan; nezaket, nezahet, kibarlık, erişilmez bir, incelik ve tevazuun ulaşılmaz bir örneği idi.

Kendilerini 1945 veya 16 yıllarında, şahsen de tanımak bah-tiyarlığına ermiş ve hayatlarının sonuna kadar yüksek alâka ve iltifatlarına nail olma şerefine ulaşmıştım. Ne yazık, ki haya-

tımda elime geçen pek çok fırsatlarda olduğu gibi bu şerefe de lâyık olamamış ve kıymetini bilememişimdir. Bugünkü idrakimiz çerçevesi dâhilinde, boşa geçirdiğimiz o ele geçmez günlerin dinmez acısını dindirmek ümidiyle, bugün, hoca Efendi hakkında, gelecek zamanlarda hayatlarını yazmak maksadıyla yaptığımız araştırmalarda elimize geçen vesikalar arasında bulunan ve merhum öğretmen ve sonraları Yusuf Ağa Kitaplığı muhafızlığında bulunan, muhterem ve merhum Veli Efendi hocanın yazdıkları, Fahri Efendi'nin tercüme-i hallerini sunmakla iktifa edeceğim. Bu vesikanın üst kısmında, başka bir yazı ile yazılmış şu sözler bulunmaktadır:

“Muhterem hocamız Hacı Veyis Zade Hacı Mustafa Efendimizin her cihetten üstadı ve refiki olan Fahreddin Efendimizin, kendi arkadaşlarından Veli Efendi tarafından yazılan tercüme-i halleridir.”

Tercüme-i hal şöyle başlamaktadır:

“Ülema-yı Kirâmdan ve meşayih-i izamdan.

Mehmet Fahreddin Kulu Efendi

1297 Hicri 1879 Milâdî yılında Hadim ilçesinin “Pirlovğanda” Köyünde doğmuştur. Babası, okur zarlardan Mehmet Efendidir. Köy mektebinde ibtidai tahsilini bitirdikten sonra Konya'ya okumak üzere gelerek Paşa Dairesi'ne -ki şimdiki erkek Sanat Enstitüsü'nün bulunduğu yerdir- bir odaya yerleşmiştir. Orada, Şeyh zade Ziyaeddin Efendinin halaka-i tedrisine de-

vam edip ikmal-i nesh tetikten sonra -bu cümlede geçmekte olan “nesh” kelimesi, cehli ibtal ahlamına gelmektedir- ondan icazetname almıştır.

Tarikat-i Nakşibendiyyei Hâlidiyedendir. Irşad ve sülûke meşhur olmuştur. Bütün ulum ve fununa vakıf olduğu gibi tasavvuf ilmine de aşına idi.

Kuvveti ilmiye ve kalbiye sahibi idi.

1325 senesinde açılan İslah-Medaris'te,

- Fıkıhtan “Dürü Yektâ” birinci sınıfta okuttu.

- İkinci sınıfta “Ziyetü'l-misbah fi akaidi'l-evladi'l-İslah” adında kendi derlediği eserini okuttu ve

- dördüncü sınıfa kadar da “mütalaa-ı Arabî” okutmuştur.

Meşriki İrfan gazetesinde tefrikası var idi.

Hocası Ziyaeddin Efendi'nin Kaside-i Dâliye'si olan “Belliğ selâmi...” manzum olarak Türkçeye çevirmiştir.

-Zinetül Misbah Fi Evlad El İslah,

- Amentü Meşki adındaki akaide dair gayri matbu eserleri dahi vardır.

Bir de Şeyh Sadreddin Konevi'nin vasiyetnamesini terceme etmiştir.

Çok inceliklere vakıf idi. Çokça, Şeyhüleker Muhyiddini Arabi ve kuddise sirreh hazretlerinin Fütuhât-ı Mekkiye'sini mütalaa ederdi. Mütalaaasız vakti geçmezdi. Evkaatını münzevi bir halde geçirir idi.

Arapçanın gavâmızına vakıf idi.

Farisi lisanını da ana dili gibi bilirdi.

Tabiati şiiriyesi var idi. Bir çok şiirleri mevcuttur.

Her iki lisanı da imlâ ve kitabet ederdi.

Hülâsa zahir ve bâtını mamur âlim ve fazıl ve kamil ve abid ve zühdü takvası galip ve ehl-i keşf ve halden nadire-i hilkat bir zâtî'l-vücut olup 10-11 Şevvalü'l-Mükerrem 1369 (M.1950) tarihinde vefat etmiştir.

Rahmetullahi Teâlâ rahmeten vâsîa.

Hacı Fettah kabristanı da medfunur. Kabir taşındaki kitabesi şudur:

“Geldim iline müflis ve muztarrım İlâhî

Bir sadakaya nur-u cemâlinden İlâhî

Zenbil-i niyazım boş, dolduruver lütfen İlâhî

İhsanına anbarına medyunum İlâhî”

Mevlâ kabrini cennet eylesin, niyazımı kabul buyursun ve bizlere de şefaathçi eylesin, amin.

AKŞEHİRLİ HACI AHMET EFENDİ

Boylu boslu, arslan yapılı, heybetli, ciddi ve vakur bir insandı. Çok mükemmel bir hatip idi. Fikirlerini hiçbir şeyden çekinmeden vukufiyetle müdafaa eden, medeni cesaret sahibi,

mümtaz, mert ve örnek bir karakter sahibi idi.

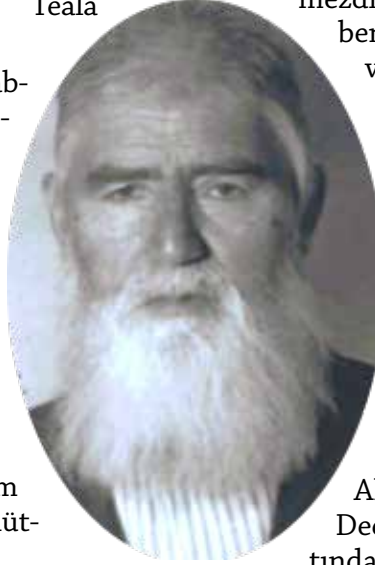
Gerek fizyonomi ve vücut yapısı, gerek şer’i konulardaki müsamahasızlığı ile insana korku ile karışık bir hürmet hissi telkin ederdi. Lakin hususî hayatında ve münasebetlerinde doyulmaz bir cana yakınlığı ve tevâzuu vardı.

Tababet ve nebat hayatında da, oldukça geniş bilgisi vardı.

Aşırı derecede muhafazakârı ve bunu kendimce tasvip etmezdim. Fakat zaten o, benim gibilerin ne tasvibine, ne de adem-i tasvibine ehemmiyet verecek adam değildi. Lakin hayran olduğum yönü şu idi ki bir gün, dönmeyi icap ettirecek bir münakaşaya asla girmemiş olmasındır.

Akşehirli Hacı Ahmet Efendi, Sıdkı Dede Efendi’nin vefatından sonra Sultan Selim Câmii’nin hatipliğine getirilmiş ve vefatına kadar Konya Merkez Vaizliğini başarı ile yapmıştır.

Dini vazifelerinden dolayı bir müddet aylık almamış ve bunun için çok çalışmış, bir müddet bizzat halı imal etmiştir, fakat muvaffak olamamıştır. Benim gençlik devirlerime rastlayan o günlerde, o şerefli omuzlarına imal ettiği halıyı atıp, dükkân dükkân gezerek, çoluğunun çocuğunun rızkını, kendi emeği ile temin etmeye çalıştığını çok iyi hatırlıyorum.

Pek sağlam bir Müslümandı ve dininin bütün emir ve nehiyelerini harfiyen tatbik ederdi. Dinleyicisi pek çoktu. Vaazlarındaki konularını, mahalli ahlâklarına tahsis ederdi. Gür ve tok bir sesi vardı. Konuşma tarzına bir örnek verebilmek için şu sözlerini aynen tekrar edeceğim; konu sakal üzerinedir.

- Ülen gara yiğen, saçları böyüttün, sakalı bıyığı kazıyıp, bayırda bitmiş turp gibi cascavlak çıktın ülen... Sana ne oldu canum? Saçlarımı uzatıp anana benzeyeceğine, sakalı uzatsan da babana benzesen olmaz mı ülen? Geçdiiiiim, geçdim.

Vaazlarında, çokça sosyal konulara temas eder ve İslam ahlâkını telkin ve benimsetmeye çalışırdı. O da, diğer meslektaşları gibi pek nezih ve pek şerefli bir ömür sürmüştür.

Allah taksiratımı affedip, kabrini cennet eylesin. .

MÜFTÜ HACI ALİ EFENDİ

Dini terbiyemin dikkatle üzerine eğildiği yıllarda, O'nu Konya müftüsü olarak buldum. Vefatına kadar da mükemmel bir liyakatle o makamda kalmış-

tır. Vefatından sonra Konya Müftülüğü, O'nun zamanındaki huzuru bir daha bulmamıştır, görmemiştir. Uzunca boylu, mütenasip vücut yapılı, pek değerli bir ilim adamı ve değerli bir idareci idi. Ömrü boyunca kahrınca incitmemiş, hiçbir kimse-nin gönlünü kırmamıştır. Sohbetlerinde, vaazlarında, her türlü muamelatında ve bütün mü-nasebetlerinde, hatta oturuş ve kalkışında dahi bir zarafet ve kibarlık vardı.

İcap ettikçe Kapı Câmîinde ve her pazar günleri ikinci namazından sonra Tahtatepen Camii'nde vaaz ederdi. Vaaz konularını günün icaplarına göre itina ile seçer ve bunları herkesin anlayabileceği bir dille pek güzel izah ederdi.

Hisli mevzularda ağlar, gözyaşları yanaklarından, gür beyaz sakalına dökülür, cemaati hazin hazin ağlatırdı. Halim selim, üstü başı tertemizdi ve İslam ahlâkının pek mükemmel örneklerinden biriside o idi. . .

Bir bayramda, bir dostumun ziyaretine gitmiştim. Hoca Efendi merhum da orada idiler; daha birkaç kişi de vardı. Rahmetlinin elini öptüm ve şöyle münasip bir yere iliştim. Mutat hoşbeşten sonra ses seda kesildi. Ben, bir sohbeta vesile olur ümidiyle:

- Efendim, dedim. Bir müşkülüm var, izin verirseniz sual etmek isterim.

Hoca Efendi tebessüm ederek:

- Neymiş, sor bakalım, dedi.

“Sarhoşken namaza yaklaşmayın” mealindeki ayeti okuyarak, dedim ki:

- Sarhoş değilken namaz kılmak, emir olarak, nasıl farz ise, sarhoşken namaz kılmamak da, nehiy olarak, öylece farzdır, böyle anlıyorum; doğru mudur?

- Eeeee, söyle bakalım!

- Yine siz büyüklerimizden duyduklarımıza göre, işret etmiş bir insanın aklı başında ise, namazını yine kılar, buyuruyorsunuz. Şu halde, namaza yaklaşmama kenehi, işret edip etmemekle değil, aklın başta olup olmamasıyla ilgili. . .

- Evet.

- Peki, ya ömründe bir damla işret etmediği halde, namaz içinde, Allah huzurunda bulunduğunu unutup, dünya işleriyle meşgul bulunan bir kimse aklı başında sayılabilir mi?

Hoca Efendi nedense kaçamak yaptı, ben ısrar ettim. O zaman sinirlendi:

- Bunu sen düşündün de, ulemâ düşünemedi mi? Bu çeşit su-

aller sormanın yeri yurdu olur. Sen evvelâ sual sormanın adabını öğren, cevabını kolay alırsın.

Hâlâ merak ederim, rahmetli neden böyle davranmıştı? Bilmez insan değildi. İhtimal, orada bulunanların akideleri üzerinde menfi tepkiler yapacağını hesaba katmıştı.

Ne olursa olsun, madde ve manasıyla, Müftü demeye yakışır, kâmil, Efendi, nezih, kibar bir insandı. .

Allah kabrini cennet eylesin.

MÜSEVVİD MEHMET EFENDİ (BÜLBÜL HOCA)

Medrese icazetlerinden başka Hukuk Mektebi mezunu, müspet bilgilerle de mütcehhez, kıymetli bir din bilim adamımızdı. Hitabeti fevkalade idi ve çok akıcı bir söyleyiş tarzı vardı.

Gür sakallı, pembe pembe yanaklı, güzel yüzlü, şişmanca idi bir ayağı sakattı. Ve Rahmetli Bülbül Hoca bu yüzden pek zahmetle yürürdü.

Vaazlarında dinleyenlerini, İslam dininin inceliklerine nüfuz ettirmeye çalışır, din emri olarak yaptığımız şeylerin sathi-

liğine her vaazında temas eder ve şöyle dua ederdi:

- Cenabı Hak taklitlerimizi tahkik buyursun.

Pek çok cemaat toplayan vaizlerden birisi de o idi.

Son derece ahlaklı, kibar, mütevazı, Efendi bir insandı.

Zamanki Ticanilerin heykelere saldırdıkları ve o hükümetin bu saldırılarına hafife aldığı yıllarda, heykel ile putun farklı şeyler olup olmadığını, salahi yetli bir ağızdan öğrenmek için hoca Efendi'ye müracaat etmiştim. O günlerde, merhum Bülbül Hoca, aynı zamanda müftü vekili idi de. Sorumu sordum rahmetli şöyle bir durakladıktan sonra:

- Bunun cevabını biz veremeyiz, dedi.

Bütün ısrarlarım boşa gitti, kendilerinden bir cevap almaya muvaffak olamadım. Sanıyorum ki Hoca Efendi, böyle bir konuda, o günlerde bana cevap vermemekte haklı idi. O günün atmosferine göre, putla heykelin aynı şeyler olduklarını söylese olmazdı, aksini söylese yine olmazdı. Böyle bir boşlukta bulunsaydı, her iki şıkta da başına fırtınalar kopacaktı, sebepsiz yere. En iyisi susmaktı ve o da öyle yapmıştı, ama ben bu susuşa hayli içerlemiştim.

Ertesi günü, o zaman çalıştığım gazetede attım tuttum, hoca Efendi'ye. Bugün ne kadar pişmanım.

Rahmetli Bülbül hoca bundan pek müteessir olmuş ve babama şikâyet etmiş. Rahmetli babam:

- Ulen, sen kim oluyorsun da,

memleketin ulemasına dil uzatıyorsun? diye terslemiş ve günlerce bana dargın durmuştu.

Bir iki yıl Hoca Efendi de selâmını kesmiş, selamlarıma dudak ucuyla mukabelede bulunmuştu.

Bir gün, bir ziyafette bulunduk. Bir dengine getirip, o rahmetli mübarek adamın elini öptüm ve özür diledim. Kolunu boynuma dolayıp:

- İkimiz de haklı idik, ben senin gibi gençleri severim. Şu davranışın da ayrıca hoşuma gitti, aferin. Unut bunları, demiş ve dua etmişlerdi.

O beni nasıl af etmişse, Cenab-ı Hak da onun bütün kusurlarını af buyursun ve kabrini cennet eylesin.

HACI MÜRTEZA EFENDİ (SAÇLI HOCA)

Sünnete uygun olarak saçlarını uzattığı ve ördüğü için, kendisine "Saçlı Hoca" derlerdi. Uzun boylu zayıf yapılı, sıhhatli bir bünyeye sahipti.

Tatar soyundandı. Sağlam hafızdı ve iyi tahsil görmüş, müsamahakâr bir Hoca Efendi idi.

Ramazanlarda, her gün, daha önceden peylediği bir câmi veya mescitte, bir hatimle bir teravih kıldırırdı ki hayret vericidir.

Resmen vaiz olup olmadığını iyice bilmiyorum, ama Kapı Camiinde devamlı olarak vaaz verirdi.

Ayağına ökçesiz, terliğe benzer bir pabuç giyer, çoraplarını, sadece namazlarda giymek kay-

dıyla ceplerinde taşırdı,

Dikkatini çeken her şeyi not etmek için bizim neslin kullanmasına ulaştığı, çerçevesi kara taş tahta denilen şeyden bir tanesini, daima yanında taşıyor ve:

- Bu benim akıl tahtamdır, akıl tahtam bu olunca, bende ki aklın aslını varın siz hesaplayın! diye takılırdı.

Camide, namaz içinde veya dışında, zaman zaman "Allah" diye, bir acaib şekilde ve cezbeli bir halde bağırırdı. Bundan başka hiçbir anormal hâli yoktu.

Pek mütevazı ve pek şakacı idi. Küçükle küçük, büyükle büyük konuşurdu.

Gerek zekât ve gerekse fitır gibi, ne sadaka cinsinden olan şeyleri, ne de hediyeye kabildinden, göz doldurucu hediyeleri kabul etmezdi.

Bir lakabı da "Uçar Hoca" idi ki bir kısım halk arasında hocanın uçtuğu inancı hâkim idi. Bir defasında, hocanın uçarlığına, şöyle bir olayla ben de şahit oldum.

Bir ramazanda, bir iftara dâvet olunmuştum. Akşam namazına çeyrek kala hoca Efendi de

- Ben akşam namazını kıldı-

rıverip geleyim, diye ev sahibinden izin istedi, ki o zaman Hoca Efendi Karaaslan köyünde imamlık ediyordu ve Karaaslan, bulunduğumuz mevkie, en az beş kilometre mesafede idi.

Merhum Mürteza Efendi Hoca gitti ve bizler iftaramızı açıp sofraya oturduk, çorba tası sınıye gelmeden hoca Efendi sofraya yetişti idi!

Çok iyi hatırlıyorum, o ziyafette bulunanlar, hoca Efendinin o gün Karaaslan'da namaz kıldırıp kıldırmadığını tahkik ettiler, netice müspet çıktı idi. Bu, kendi görgüm.

Bir de şöyle rivayet var. Yine merhum Saçlı Hoca, Ankara'dan Konya'ya gelmek üzere otobüse binmek ister, fakat yer olmadığı için alamazlar. O devirlerde yol falan diye bir şey yoktu ve Ankara'ya tek bir otobüs işlerdi; o da külüstür mü külüstür bir nesne idi. İşte bu külüstür otobüs hoca Efendi'yi Ankara'da bırakır yola çıkar, Konya'ya girerken, şimdi kaldırılmış olan Musalla'daki çeşmede Saçlı Hocayı abdest alırken görürler.

Yanılmıyorsam, 1940 yıllarında, bir yolunu bulup Hicaz'a gitmiş ve orada Hakkın rahmetine kavuşmuştur.

Mevlâ rahmet eylesin.

Sonuç

Ramazan başından bu yana, bu sütunları dolduran naçiz yazarınız, bir taraftan, bundan en az kırk yıl öncesinin Konya din bilim adamlarının türlü yönlerini belirtmeye ve o günlerin havasından sizlere kırık dökük bazı parçalar sunmaya çalışırken, diğer taraftan da kendi mâzisinin kâh elemli, kâh mesut, neşeli günlerini tahattur etmiş, bu münasebetle türlü hâtıralarının canlanması dolayısıyla, bazen ağlamaklı olurken, bazen da tebessümler savurmaktan hâli kalmamıştır. Kâh Sultan Selim Câmiinde hâlâ yerinde duran kürsüye, Dülger Zade Mevlüt (Bilici) efendinin çıkıvereceği, Akşehirli Hacı Ahmet efendinin, ya da Bülbül hocanın, Kapı Câmiindeki kara kürsüye, ağır ağır çıkacakları, Hacı Haydar efendinin tekbir alacağı, Şerafeddin Câmiinin unutulmaz imamı Hacı Sabri efendinin, durup dururken, yine bir nükte savuracağı gibi hislere kapılmış, kâh bu günün isteksiz, tatsız mukabelecilerini, vaizlerini dinleyerek, kürsülerin öksüzlüğüne müteallim olmuş, acı duymuştur.

Bundan kırk yıl önce Konya'nın nüfusu otuz bin civarında idi. Bugün ise, yüz altmış bindir. Bu büyük nüfus artışına rağmen ramazan bu yıl Konya'da çok sönük geçmiştir.. Neden acaba?.

Hayat şartlarının çok değişmiş olmasının büyük tesiri vardır, şüphesiz bu sönüklükte,. Bir kile-aşağı yukarı 200 kilo buğdayın üç liraya alınıp satıldığı, beş paranın iştirâ (satın alma) gücüne sahip olduğu o

günlerde, hayat daha kolay kazanılıyor, daha rahat yaşanabiliyordu.

Gerçi o hayatta gaz lambasının ışığında oturuluyor, yemek, tezek yakılan ocaklarda pişiriliyor, su, her evde bulunan kuyulardan temin ediliyor, ekmek, tandırda yapılıyor, süt, yoğurt, yağ, hemen her evde bulunan ineklerden, mandalardan alınıyor, fakat huzur içinde yaşanıyor. Ve insanlar, ramazan ayı gibi kudsi ay ve günlerde, daha içten ibadet edebiliyorlardı. Bugünün elektrik ocakları, fırınları, semaverleri, evlerde şarıl şarıl akan sular, türlü ad ve markalar ortaya çıkan ve bir kibrit çakıverince sessiz sedasız alev alev yanan gaz ocakları, buz dolapları, çamaşır makinaları, her türlü konfor bugün, o günlerin gönül rahatlığını veremiyorlar.....

Bu son yazımızı yazarken, bir taraftan bunları düşünür, bir taraftan da, bu konuda bize dökümanlık etmiş bulunan vesikalarımızı toparlarken, sanki mâzimizle vedalaşmış gibi bir duyguya kapıldık; bayağı teessür duyduk. Bu hislerle, Allah kısmet eder, gelecek ramazana kavuşursak, yine aynı başlık altında, diğer din bilim adamlarımızın hayat hikâyelerini nakledeceğimizi vadediyoruz. Bu vad ile bu sütunlardan ayrılıyor ve geçmiş ulemalarımızla birlikte, siz okurlarımızın da, ahirete intikal etmiş bulunanlarınızın ve bilcümle dindaşlarımızın kusurlarının affını, Cenab-ı Mevlâdan niyaz ediyoruz..

Bayramlarınız kutlu olsun aziz okurlarımız, sizlere de uzun, mesut ömürler dileriz.